

מהתיקון הדף היומי

בס"ד | פנינים מתוך שיעורי הדף היומי של הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א

יומא דהילולא קדישא

ליומא דהילולא של כ"ק מרן הרה"ק רבי אהרן ראטה זצוק"ל בעל 'שומר אמונים', בן הרה"צ רבי שמואל יעקב זצוק"ל, נלב"ע ביום ו' ניסן תש"ז.

תלמידיו וחסידיו העידו עליו עד כמה היה פלאי הדבר, שהיה מטבעו חולה וחלוש, ומשקלו לא היה עולה על 40-30 ק"ג, ורוב היום היה שוכב במטה מחמת חולשה, ושני אנשים היו צריכים להובילו בשביל הקצר מביטו לבית המדרש, ובשעה שכתב ספריו לפעמים לא היה בכוחו להחזיק את העט, והיה צריך לכתוב בעפרון, וגם זה היה כמה פעמים נופל מידיו תוך כדי כתיבה, והיה רגיל לומר שיסוריו מספיקים לעשרה גוים... כי היה מרגיש דקירות ושאר חולשות באופן תמידי, ושנים רבות הקיא את כל מה שאכל.

אולם כשהגיע זמן התפלה בביהמ"ד, ביקש מקודם שיכניסוהו לפתח ביהמ"ד, וכשהגיע לברוך שאמר, קפץ פתאום ממקומו ועמד על עמדו, והתחיל להתפלל בכח גדול, עד שלא היה אפשר להאמין שהוא זה האיש ששכב עד לפני זמן מה בלי כוחות כלל. וכך נשאר בכוחו עד כשעה אחר התפלה, בישובו עם התלמידים אחר התפלה בשתיית לחיים ושיחת חיזוק, והיה רגיל לומר "אם הייתי מכה עכשיו על השולחן, הוא היה נשבר לשתיים. בשעת התפלה נתנו לי כח כמו שמשון הגבור...".

בספר 'עובדא דאהרן' מובא סיפור שסיפר רבינו עצמו, שבצעירותו כשהיה בעיר מאקאווא ערך פעם סעודת 'מלוה מלכה' עם כמה חברים, ושרו ורקדו בהתלהבות גדולה בשעות הקטנות של הלילה. עבר שם ברחוב יהודי פשוט וגם שעבד באיזה מלון, ובשמעו את שירת החסידים באמצע הלילה החליט להיכנס ולראות את התנהגותם כדי שיוכל אחר כך לצחוק ולהתלוצץ מהם בפני חבריו.

אך לאחר שנכנס התחילה השירה לחולל בו מהפך, הרהורי תשובה תקפו אותו, ולבו החל לנוקפו על כל מעשיו. לפתע נישב אליו רבינו, אחז אותו בידו ומשך אותו לתוך המעגל. וכך הם המשיכו לשיר ולרקוד עוד שעה ארוכה, עד שאותו איש הרגיש שלבו הזדכך והתהפך לטוב. לאחר מכן ישב איתו רבינו והורה דרך תשובה, עד שקיבל עליו לשוב ממעשיו הרעים. ומאז והלאה למד איתו רבינו יום יום שיעור במשנה ובגמרא ובספרי יראה במשך כשנה...

[טוב עין הוא יבורך, יישר כח הרה"ח ר' חיים טובי' פוקס שליט"א על הסיוע בבתיבת המאמר]

מה המקור בדברי חז"ל לפתיחה שלפני השיעור

להזהר בכבודם...

השבוע נלמד בדף היומי (דף ק"ג ע"א): "תנו רבנן, שְׁלֹשָׁה אֵין מִתְקַנְאִין בְּהֵן [כלומר אין להתגרות בהן], וְאֵלוּ הֵן, נְכָרֵי קֶטֶן וְנֹחֵשׁ קֶטֶן וְתַלְמִיד קֶטֶן, מֵאֵי טַעְמָא, דְּמַלְכוּתֵיהוּ אַחֲרֵי אֲדִינְהוּ קָאֵי" [-מלכותם עומדת להם מאחורי אזניהם, "כלומר עתידין ליגדל, ותגדל אימתן וינקמו ממך" (רשב"ם)].

בהכנת השיעור נזכרתי במה שהיו אומרים בדרך הלצה בזמנו כשלמדתי בישיבה, שצריך מאוד להיזהר בכבודם של הבחורים החלשים, כי כשיגדלו הם יהיו העסקנים הגדולים, ויתכן שאנו נצטוך להגיע לעזרתם...

מקור המנהג של הפתיחה לשיעור

אצלנו בשיעור הדף היומי אנו נוהגים כבר שנים לפתוח את השיעור יום יום בדברי אגדה במילים אחדות. ורבים משומעי השיעורים שלנו במשך השנים תמחו ושאלו מה הענין שלנו בכך, ומה מקור הדבר לפתוח את השיעור בדברי אגדה?

ובכן בהזדמנות זאת נגלה לקוראי העלון, כי מקור המנהג הוא בדף היומי שנלמד השבוע (דף ק"ז ע"א). הגמרא מספרת שם: 'דרבה מקמי דפתח להו לרבנן אמר מילתא דבדיחותא, וברחו רבנן, ולבסוף יתיב באימתא ופתח בשמעתא', כלומר רבה לפני שפתח את השיעור שלו לפני תלמידיו הישיבה היה אומר מילתא דבדיחותא [דברי שמחה (מאיר)]. ותלמידו הישיבה הגיעו לבדיחות הדעת, ואז ישב ופתח את השיעור באימה.

בעל הפני יהושע מתחיל את הקדמת ספרו בציטוט גמרא זו, והוא שואל איך אפשר לומר שרבה פתח בדברי שחוק וקלות ראש, כי חוץ ממה "שהוא מוקצה מהדעת", קשה לומר כן שהרי הגמרא מביאה על זה את הברייתא "ללמדך שאין השיכנה שורה לא מתוך עצלות ולא מתוך עצבות ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים, אלא מתוך דבר שמחה של מצוה", הרי שאי אפשר להתחיל מתוך שחוק וקלות ראש?

ועל כרחך - הוא מפרש - צריך לומר שאותו מילתא דבדיחותא שרבה היה אומר היה שייך ל'דבר שמחה של מצוה' דהיינו דברי תורה שהם משמחים את הלב, והכוונה היא אחת מהשטים, או שהיה אומר חידודים בדברי תורה שלא אליבא דהלכתא רק כדי לחדד את התלמידים, או שהיה פותח במילי דאגדתא המשמחת לבו של אדם, "שאגדה מושכת לבו של אדם לדברי תורה".

את שתי הדרכים האלה אפשר לשמוע בסייעתא דשמיא בפתיחות שלנו, כפי ששומעי השיעורים שלנו מכירים כבר הרבה שנים.

שתיית ארבע כוסות לבטל את הדעת

השבוע למדנו בדף היומי (דף ק"ח ע"ב) את דיני ארבע הכוסות. הטעם לשתיית ארבע כוסות כבר ביאר הרשב"ם בתחילת

הפרק (דף צ"ט ע"ב) שהם כנגד ארבע לשונות של גאולה: והוצאתי, והצלת, וגאלתי, ולקחתי.

ביאור נפלא בשתיית הכוסות כתב הרבי הקדוש בעל השם משמואל מסוכטשוב זצוק"ל. עיקר זכותם של ישראל ביציאת מצרים היה זה שבטלו את דעתם לבורא עולם והלכו אחרי משה רבינו למדבר מבלי להצטייד בצידה לדרך, וכמו שאמר הנביא: "זכרתי לך חסד נעורייך... לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה". ובזכות זה זכו לבטל מעצמם את תומאת מצרים, שהיתה תומאת הדעת, וכמו שפרעה הרשע אמר "לא ידעתי את ה'", ולהגיע לדעת דקדושה, כמו שהבטיח להם הקב"ה (שמות ו, 1-2): "והוצאתי אתכם ממצרים ואתכם מעבדותם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים... וידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים".

לפיכך שותים בליל פסח ארבע כוסות יין העשויות בדרך הטבע לבלבל את דעתו של אדם, ובהם אנו מראים שאנו מוכנים לבטל את דעתנו מפני קיום מצוותיו של בורא עולם, ובכך אנו מעוררים את זכות יציאת מצרים.

האם הציבור יעשה פסח שני

השבוע נלמד בדף היומי (דף קט"ז ע"א): "אמרו עליו על הלל שהיה כורכן [את הפסח והמצה והמרור] בבת אחת ואוכלו, שנאמר על מצות ומרורים יאכלהו".

וכך אנו נוהגים בליל הסדר לאחר אכילת מצה ומרור או כורכים מצה ומרור יחד, ואומרים: "זכר למקדש הַלֵּל, כֵּן עָשָׂה הַלֵּל בְּזִמְנוֹ שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קִים, הָיָה כּוֹרֵךְ פֶּסַח מִצָּה וּמְרֹר וְאוֹכֵל בַּיָּד, לְקִים מֵה שְׁנָאֵמַר עַל מִצְוֹת וּמְרֹרִים יֵאָכְלֵהוּ".

מסופר על הגאון רבי יוסף שאול נתנון מלבוב בעל השו"א ומשיב זצוק"ל, שפעם נכנס אליו יהודי אחד וסיפר שהוא בדרכו לבעלזא אל הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זצוק"ל. ביקש ממנו רבי יוסף שאול לשאול את הרבי מבעלזא למה אנו מזכירים בכורך את הפסוק "על מצות ומרורים יאכלהו" הנאמר בפסח שני, ואין אנו מזכירים את הפסוק "ומצות על מרורים יאכלהו" הנאמר בפסח ראשון, השייך יותר לעניינינו?

כשהגיע אותו יהודי לבעלזא ושאל את הרה"ק את שאלתו של הרב מלבוב, ענה לו הרבי הקדוש כי ההסבר לכך הוא פשוט, כוונתנו בזה לבקש מהקב"ה מאחר שלא זכינו בעוונותינו הרבים לקיים את הפסח בזמנו, שמכה לפחות לקיים פסח שני.

כשמעו בעל השו"א ומשיב את תירוצו של הרבי מבעלזא, הגיב מיד, שלכאורה אין זה נכון שהרי דרשו חז"ל (חולין דף כ"ט ע"א) "איש איש כי יהיה טמא לנפש - איש דחה ואין ציבור נדחין"?

עיקר זכותם של ישראל ביציאת מצרים היה שביטלו דעתם

מיני מתיקה

רש"י הקדוש כותב בפרשת השבוע פרשת פקודי על הפסוק "ויברך אותם משה" שמשה רבינו ברך את ישראל ואמר להם "יְהִי רְצוֹן שְׁתִּשְׁרָה שְׁכִינָה בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם". ולכאורה עלינו להבין מה ענין הברכה הזאת? מה יש בה מענה לכל קשיי החיים? אנשים מתקשים לא עליכם בפרנסה, בבריאות, בילדים, בשלום בית, ועוד ועוד, האם השראת השכינה תפתור להם את הבעיות?

חשבת בחמלת ה' עלי ובסייעתא דשמיא כי מי שילמד את הדף היומי של השבוע יבין לעומק את דברי רש"י הקדוש. הגמרא אומרת (בדף ק"ז ע"א): "ללמדך שאין השכינה שורה לא מתוך עצלות ולא מתוך עצבות ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים, אלא מתוך דבר שמחה של מצוה". נמצינו למדים שאם אחד מתברך שתשרה שכינה במעשה ידיו, הרי כולו בכך שלא תשרה במעונו שום עצבות ושום כעס, רק שמחה ואושר, וממילא הרי זו ברכה שהכל כלול בה.

כשהגיעו הדברים לאזני הרה"ק מבעלזא נענה ואמר: פלא על הרב מלבוב שנשמטו ממנו דברי הירושלמי, והלא בירושלמי (פסחים פרק ט' הלכה א') מבואר שאם יבנה בית המקדש בין פסח ראשון לפסח שני, יעשה הציבור פסח שני (לשיטת רבי יהודה)...

במה מתחילים את סיפור יציאת מצרים

השבוע נלמד בדף היומי (דף קט"ז ע"א): "מתחיל בגנות ומסיים בשבח". והגמרא מפרשת לפי שיטה אחת שהכוונה היא שסיפור יציאת מצרים יש להתחיל "מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו". ואכן כך אנו נוהגים בליל הסדר כמו שנדפס בהגדה של פסח.

ועלינו להבין מה הענין של חז"ל להתחיל דווקא בדבר כזה? וכי בזה מתחיל הסיפור של יציאת מצרים?

שמענו על כך ביאור נפלא מאת הגאון החסיד המקובל רבי אביש ציינווירט שליט"א, על פי מה שמובא בזהר חדש פרשת יתרו, ששאל רבי אלעזר את רבי שמעון אביו מדוע משתבח השי"ת נ' פעמים בתורה ביציאת מצרים, והלא הבטיח על כך לאברהם אבינו? וכי מי שמקיים את הבטחתו יש לו להשתבח בכך? ותיריך לו רבי שמעון שמה

שהבטיח הקב"ה לאברהם אבינו אינו אלא ההצלה הגופנית, אבל היציאה הרוחנית, שבני ישראל יצאו מעבודה זרה ובאו לעבודת ה', על זה לא הובטח להם כלל, זהו עיקר שבח יציאת מצרים.

וכעת מובן היטב מה שמתחילים את סיפור יציאת מצרים "מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו, ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו", כי זהו עיקר השבח של יציאת מצרים וכו"ל.

מתוך מכתב שהתקבל במערכת

למדנו בדף היומי (בדף פ"ז ע"א במשנה): "האשה בזמן שהיא בבית בעלה, שחט עליה בעלה ושחט עליה אביה, תאכל משל בעלה [דמסתמא דעתה לימנות על של בעלה, כל זמן שלא פירשה שיהא דעתה בשל אביה (רש"י)]. הלכה רגל ראשון לעשות בבית אביה [כך דרך הנשואות ללכת לבית אביהן רגל הראשון שאחר הנשואין], שחט עליה אביה ושחט עליה בעלה, תאכל במקום שהיא רוצה".

והנה שגור בפי הלומדים שמכאן יש ראייה שאת הסדר הראשון עורך החתן אצל חותנו, וכך נוהגים הרבה בימינו למעשה על סמך ראייה זו.

ולענ"ד דבר זה הוא טעות, ואדרבה מכאן ראייה להיפך שהחתן לא היה הולך כלל לאכול אצל חותנו, וכמו שיתבאר להלן, והמעייין היטב בדברי הגמרא וברש"י יראה שהנכון כדברינו. וכבר דברתי על כך עם כמה תלמידי חכמים והודו לי שהוא טעות המון העם.

ונקדים כמה דיוקים בסוגיא זו הטעונים הסבר:

א' למה שחט בעלה בפני עצמו ולא נמנה אף הוא על קרבן חותנו? ואם הוא אכן נמנה שם, איך הוא יכול להימנות גם על קרבן לעצמו?

ב' אם נפרש שמחמת שינוי מנהגים וחומרות שונות הוא נוהג שלא לאכול אצל אביה, אם כן הרי גם על האשה לקבל את מנהגיו, בפרט אם בגלל זה הוא יצטרך לאכול לבדו את הפסח?

ג' איך נמנה בעלה על הפסח לבדו, והלא אין שוחטין את הפסח על היחיד לשיטת ר' יהודה (לקמן דף צ"א ע"א)?

ד' למה המשנה נוקטת לשון יחיד "הלכה רגל הראשון" ולא "הלכו"? וכן למה נקט רש"י בלשון נקבה "דרך הנשואות" ולא "הנשואים"?

ומכל זה מוכח להדיא שהבעל לא היה הולך לאכול את הפסח אצל חותנו כלל, אלא היה נמנה על קרבן אחר [כנראה ביחד עם אחיו ובית אביו], והאשה היתה בוחרת לעצמה אם רצונה לאכול עם בעלה או עם אביה, אך ברגל הראשון היה נוהג שהיא הולכת לאכול אצל אביה.

בכבוד ובהערכה, דוד כ"ץ

מקולמוסם של הקוראים

רק שרצה למסור נפשו לתורה ולא חשש על נבל תבול, ומסר נפשו בלי חשבונות, ורק אח"כ כיון ששמע מיתרו הבין שהוא הוראה מלמעלה לשנות דרכו. ומזה יש ללמוד שאין לעשות חשבונות בשעת הלימוד, מי יפרנס אותי, איך אוכל לגמור כל התורה הארוכה מארץ מדה, וכדו' וכדו', רק להשליך עצמו לתוך התורה בלי שום חשבונות.

ועוד נקודה קטנה באותה פרשה מענין השבת. התורה אומרת "וינח ביום השביעי, על כן ברך וגו'". שלכאורה יש להבין למה קבעו חז"ל שמלאכות שבת הם דוקא המלאכות שעשו להקמת המשכן, מה הטעם בה.

אלא שהגמרא אומרת במסכת מגילה (דף י"ב) שבימים שהוקם המשכן היה שמחה למעלה כיום שנבראו בו שמים וארץ, והיינו שהקמת המשכן היה בחינת בריאת העולם, נמצא שכל מלאכה שעשו להקמת המשכן יש במלאכה זו שורש במלאכת בריאת העולם. וכיון שאנו שובתין זכר למה ששבת הקב"ה בבריאת העולם, צריכים אנו לשבות ממלאכות שיש בהם שורש לבריאת העולם.

נתן גוטליב

מכתב תורה מאת הגאון הגדול רבי נתן גוטליב שליט"א, מחשובי רבני תולדות אהרן, מחבר ספר מגדים חדשים ועוד

יישר כח גדול על העלון, יהי רצון שתזכה להרבות פעלים לתורה מתוך מתיקות ושמחה ועונג בלי שיעור.

חשבתי בפרשת יתרו, שקודם קבלת התורה אנו לומדין כל הענין של יתרו ומשה, ומשמע שיש בזה הקדמה לקבלת התורה.

ואולי יש בזה שני נקודות חשובות: א' הענין של הלומד מכל אדם, שמשה רבינו שהיה מלך ישראל ועלה לשמים לקבל התורה, עם כל זה קיבל ענת יתרו הגר ולמד מכל אדם. ב' שלכאורה העצה של יתרו אין בו גאונות כל כך, ולמה לא עשה משה כן,

מאוצרות המועדים

כתב בספר קב הישר (פרק פח): "בחודש ניסן צריכין אנו להתעורר כמו בחדש תשרי, ועל כן כתיב "משכו וקחו לכם צאן וגו'", ודרשו רז"ל משכו ידיכם מעבודה זרה, ומשאר מדות הרעות שהן דומין לעבודה זרה, ואלו הן, מדות הגאווה וגסות רוח והמעלים עינינו מן הצדקה ולשון שקר, העבירות האלו הן נחשבים כאילו עובד עבודה זרה. על כן כל אחד ואחד יודע מרת נפשו ומדותיו הרעות צריך להסיר המכשול מעליו קודם ביאת חג הפסח, וכבר אמרו רז"ל שצריך כל אדם לטהר עצמו ברגל בטהרת הגוף ובטהרת הנשמה, ובזכות זה נזכה כולנו לטהרה ולביאת משיחנו ואליהו הנביא, אמן".

נקודה למחשבה:

"חכמים הראשונים תקנו בזמן שבית המקדש היה קיים שיתחילו הדרשנים לדרוש ברבים הלכות הרגל שלשים יום לפני הרגל... לפי שכל אחד ואחד הדר בארץ ישראל חייב להביא ברגל ג' קרבנות: עולת ראייה, ושלמי חוגגה, ושלמי שמחה... לפיכך תקנו חכמים לדרוש הלכות הרגל שלשים יום לפניו, כדי להזכיר העם את הרגל שלא ישכחו להכין בהמות הכשרים לקרבן... ותקנה זו לא נתבטלה מישראל אף לאחר שחורב בית המקדש, שכל חכם היה שונה לתלמידיו הלכות הרגל שלשים יום לפניו, כדי שיהיו בקיאים בהלכותיו וידעו המעשה אשר יעשו... ובדורות הללו שאין החכם שונה לתלמידיו הלכות (לפי שהכל כתוב בספר), מצוה על כל אחד ואחד שילמוד הלכות הרגל קודם הרגל עד שיהיה בקי בהם וידע המעשה אשר יעשה" (שו"ע הרב סימן תכ"ט סעי' א-ג).

לשמיעת שיעורי הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי בקול הלשון חייג: 073-295-1340 | לקבלת העלון בדוא"ל: a0548470661@gmail.com

להרצאות | לשיעורים | להנצחות | לתגובות | לתרומות, ולכל ענין אחר בנוגע לגליון: 054-847-0661